કથા ૧ લી

કાળગમન કથાઓ.

નીચલી બે રસીલી વાર્તાઓ સમાવેલી છે.

પ્યારની કાંહાણી,

દુ:ખનો છેડો સુખ, યાને કરને જો.

સુરત "ખોદાબક્ષ" પ્રેસમાં

એમ. જે. પોસ્ટવાલાએ છાપી પ્રસિદ્ધ કીધી.

(સને ૧૮૯૩)

કિંમત એક આનો.

મફત! તમારા નામ સાથના ૨૫ સુંદર રંગબેરંગી મોટા કાર્ડનું એક પેકેટ ! **મફત!!**

હરેક "ખોદાબક્ષ" ચોપાન્યાના વાચનારને.

માસિક અજબ ચોપાન્યુંલવાજમ વરસે ૨૦ાા ટપાલ સુધાં જાહેર ખબરનો ભાવ ૧ આને લીટી હેંન્ડબીલ ૧૫૦૦ વેચામણી ૨૧) તથા છપામણી ૨૨) તથા રબરના શીલ પણ બનાવવામાં આવે છે **માસિક ખોદાબક્ષ ચોપાન્યું લવાજમ વરસે ૨ ૦ાા**

હુચકા સંગ્રહ ભાગ ૧લો ૦ા ફીલ્દ ગાઈડ ૦ાા કોનશરટીના ≈ તથા ૦ાા જાદુ સંગ્રહ— પાકદામન પીરોજા ૦ા≈ રાજાબાઈ ટાવરના આહેતમના ગાયણો ≈ તાવની કથા— કલગી ગાયન ૦ાા ઈનદર જાલ જાદુ નોનો જંતર મંતર ૦ાા ખોરદે અવસતા ૨૧)ની ૪. ફીટર તરનર ૨૧) જાલનધર ૧ાા શુંદર મનહર ગાયન ૦ા ચતુર સ્ત્રી ગરબા ૦ાા પાક સાસ્ત્ર પકવાનની ૦ા તારા લક્ષ્મી નાટક ૦ાા રબરની શાહીની શીશી ૦ા

કાવ્ય રત્નાવલી—પ્રાચીન કવીઓની કવીતાઓનો અપૂર્વ સંગ્રહ, બે આવરૂતી રહેજ-માં ખપી જવાથી હાલ તેની ત્રીજી આવરૂતી ઘણાજ મોહટા કાળા હરફે છપાઇછે કી. ૨૧ાા

અભીમન્યુનો ચક્રાવો—સાત કોઠા ને અઢાર દહાડાનું **જુદ્ધ** ઘણાજ મોહટા કાળા હરફની સાદી બાંધણીની કીમત રૂ. ૧)

ઉપલી બે માંથી ગમેતે એક ચોપડી મંગાવનારને ખોદાબક્ષ ચોપાન્યું એક વરસ સુધી મફત મલશે તથા કોઈબી ચોપડી માટે એટલીજ કીમતની વટાવ સાથે ટીકીટ મોકલવી.

ઠેકાણું:— વાલા મંનચેરજી જમસેદજી પોસવાલા નાણાવટ સુરત.

કાળગમન કથાઓ.

પ્યારની કાંહાંણી.

"મારી દીકરી, તું કહેય તેમ કદી બનશે નહિં. **રાલ્ફ મીલર** જેવા એક માણુસ જોડે પરણવા કરતાં તુને હું મુએલી જોઉં તો વધારે સારૂં."

તે ભલા ખ્રીસ્તી દેવકે આમ બોલી અફસોસ કીધો અને પોતાની હઠીલી છોકરીને શી રીતે સમજાવવી તેના મુઝવણમાંપડયો.

ઘણાં વર્ષો સુધી તેને ઘણા ખરા શેહેરોમાં પોતાની આસપાસના મેલાવડાઓમાં મલેલા માણસો અને સ્ત્રીઓ વટીક આગળ ભાષણો કરી તેઓને બોધ આપેલા તેવાજ એક સખસને પોતાનજ ઘેર આમ બને એ વીચારેજ તેનામનમાં મોટી શંકાથઇ.

જેની જોનસેન કાંઇ સારી છોકરી નહિં તેમ કાંઇ ઘરસંસારમાં પણ ખબરદાર નહોતી, કારણકે તેની મા મરી ગયા પછીની એ વર્ષો સુધી તેના બાપના હસ્તકમાંજ રહી હતી. પણ તેટલામાં **જોનસન**ની બ્હેન વીધવા થઇ અને તેની સાથે રેહવાની રજા માંગી જે ખુશી સાથે આપવામાં આવી, કારણકે **જેની** તે વખતે એટલી તો નાહાન હતી કે ઘર ખટલો ચલાવવાને છેક અણસમજુ હતી અને તેથી પોતાની ફુઇ **મારથા**ના આવવાથી તેણીને પણ કાંઇક સુખ થયું.

તેથી **જેની** સભાઓમાં અને દેવલોમાં પરીની માફક ગાવા અને આરગીનો વજાડવા લાગી, અને દરેક સભાના જુવાનીઆઓની સઘળી મોજ શોખનું જાણે તેણીજ મુળ હતી. એટલામાં **રાલ્ફ મીલર** નામનો એક જુવાન તે શેહેરમાં આવ્યો. તે તેણી સાથે પ્યારમાં પડયો, અને તે ગરીબ છોડી, તેના એકજ વારના દમામદાર દેખાવના ઢોળઘાલુ ચેહેરાપર અંજાઇ ગઇ. તે પોતે એક ઘણોજ ઉંચા કુલનો સાથે મોટો વેપારીછે એમ ડોળ ઘાલ્યું, પણ તે અનુભવી બુઢ્ઢા સખસે પેહેલજ દેખાવે તેને પીછાની લીધો અને બ્યસની હોવા સાથે તેનામાં બીજા પણ દુરગુણો દીઠાં.

મી. જોનસને પેહેલેથીજ **જેની** સાથના વેહેવારથી તેને અટકાવ્યો. જ્યારે દરેક સખસને મનસે તે કોડીકામનો હતો તેવા એક સખસને તે છોડી શા સારૂ વળગી રહી હશે?

જેની પણ સોના જેવીજ હતી. જેમ જેમ તેની સહીઓ તેના દેખાવડા રાલ્ફને તજી દેવા ચેતાવે તેમ તેમ તેણી વધારે ને વધારે તેને બાઝી રેહતી. આખરે તેને તેણીના હાથની માંગણી કીધી. મી. જોનસન અગરજો ઘણોજ ઉદાસ હતો, તેને કાંઈ એકદમ હા પાડી નહિં. તેને જવાબ આપવા પેહેલાં આખા ગામમાં તેને વિષે ખોળ ચલાવી.

તે ધારતો હતો તેવીજ રીતે હતો એટલુંજ નહિં પણ—છાકટો, નીરઉદ્યોગી, જુગારી અને કોડી કામનો હતો.

તેને ઘેર આવી જેનીને ખરી હકીકત જાહેર કરી તેવા એક સખસ જોડે સદાની સબડવા માટે ચેતાવી તેની માંગણીનો ઈનકાર કરવા કહ્યું.

જેવો તે આ હકીકત બોલી રહયો—અને જે બોલવા સાથેજ આપણી વાર્તા પણ ખુલે છે, ત્યારે તે ત્યાંથી જતો રહી પોતાના ઓરડામાં જઈ આવતા રવીવારના ઉપદેશ માટે દુખી દીલે તૈયાર કરવા બેઠો. જેની તેની ત્રણ સુંદર છોડીમાંથી એકલી જીવવા પામી હતી—અને જો કદાચ તેણીની જીંદગીને કાંઈ હાંણી પોંહચે તો તે બુઢ્ઢાને તેણીનો ઘણો સખત ફટકો લાગે.

તેની ફુઇ મારથાએ, તેના બાપ સામે જવાબ દેવાની હલકાઇ માટે તેણીને ઠપકો દીધો, અને પછી પટાવવા માડી.

"જેની, દીકરી," તેણીએ કહ્યું "તારો બાપ ખરૂં કહેચ એક છાકટા સખસની બાઇડી થવા કરતાં મરવું બેહેતર છે."

"તેવન રાલ્ફપર જુઠું બોલે છે!" જેનીએ ગુસ્સાથી કહ્યું.

"તેવન જુઠું બોલે એ મનાયજ કમ!" તેની ફુઈ મારથાએ કહ્યું, "જુઠું બોલે પણ તારા તો ફાયદાને માટે કે કેની?"

"ફુઈ મારથા, હું કાંઇ શાંભળવા માંગતીજ નથી!" ગુસ્સાથીછુટી ઓરડો છોડી જતાં બોલી, જયારે તેની ફુઈ મારથાએ અફસોસ કીધો અને મનસે બોલી કઃ—"અરે! ઈશ્વર કોન જાણે શું થશે એ છોકરીનું!"

પણ તેની ભલી ફુઈ મારથાને સ્વપને પણ ખબર નોહતી કે આગળ શું બનવાનું છે.

બીજી સહવારે હંમેશની માફક તેણીને ઉઠાડવા માટે જયારે તેણીએ હાંક પાડી ત્યારે કાંઈ જવાબ આવ્યો નહિં. અને અ-

પોર સુધીમાંજ બધા ગામમાં વાત તો ઉડી કે **જેની જોનસન** **ફ્રાંન્ક મીલર** જોડે નીકળી ગઇ છે.

તેની પોતાની ઇસ્કોત્રીમાં એક ચીઠી મુકી ગઇ જેમાં લખ્યું હતું કે તેણીની સહીઓ તરફથી તેણીને પરણવાની સલાહ નહિં મલી છતાં તે વગર તેણી પરણશે અને તેના બાપ તરફની નાતાબેદારી માટે તેમાં માફી માંગી હતી.

દીલગીરી અને ફીકરનો માર્યો તે બુઢ્ઢો તે શેહેરમાં તેઓની ભાળ મેળવવા ગયો. તેને તેઓ ખરેખર પરણ્યાછે એવી વાત સાંભળી, પણ તેઓ આ શેહેર છોડી ગયા હતાં.

તે ઘર આવ્યો, અને તેની બેન **મારથાએ** તેણીની ખોળ ચાલુ રાખવાના કાલાવાલા કીધા જેથી તેને બીજાસગાજ જવાબ દીધો:—"નહિં કાંઈ નહિં એને જરા રખડવા દેવો, લીલી સુકકી પડશે ત્યારે સમજશે. જો કદાચ તેની પોતાની ખુશાથી કોઇ દીવસ આવે તો તેણીને ખુબ ઠઠરાવીને ઘરમાં લેવી. પણ જો નહિં આવી તો—**મારથા**, તેણીને લગતી દરેક ચીજ મારી નજર આગળથી દુર રાખી, તેણી વીષે એક બોલ પણ બોલી તો તુ જાણે."

તે પોતાના ઓરડામાં જતો રહયો અને તેની માયાળુ ડુઠ્ઠ મારથાએ આંસુઓ વરસાતી તેના કેહવા મુજબ તાબે થઇ. તેના બાપના ઘરમાંથી **જેનીનું** નામ નાબુદ કરવામાં આવ્યું, પણ જેઓને ઘણીજ વ્હાલી હતી તેઓથી તો એક પલ પણ તેણી વીસરાઇ નહિં.

જો હઠીલી છોકરીઓ તેઓના ઘરના ચાહનારાઓ કેટલાં દુખી સાથે દીલગીર થશે એનો વીચાર કરવાને થોભતી હોય, તો ખચ્ચિત તેઓ કોઇ કોઇવાર જે નાશકારક જોખમ વેહવા માથે લેછે તેવાં પગલાં કદી ભરે નહિં.

* * * *

ચાર વર્ષ વહી ગયાં હતાં. કે જે લાંબા વખતના અરસામાં કાંઈ **જેની**ની યાદ તેના સગાઓથી વીસરઇ નહિ અને બુઢ્ઢો **જોનસન** પણ પોતાના બચ્ચાંની યાદ લાવી મુઝાતો ગયો.

એક માર્ચ માસની ઠંડી સાંજે દેવળમાંથી આવી લુગડાં કાઢી પોતાના કસાયલા અવયવોને રાહત આપતો તે બેઠો હતો.

"આવી ઠંડીમાં આપણે તો રાત્રે પાછા નીકળવાનું માંડી વાલ્યેચ" અને એમ બોલી પોતે ગરમ કપડું ઓઢી બેઠો.

"હવા ઘણી ખરાબ છે, ખરૂં," તેની બેન **મારથાએ** કહ્યું. "અહીં ગરમ પાણી છે-એક 'કપ' ચાહ પીતા હોતો લાઉ?"

"નહિં, **મારથા**, આ સગડીજ બસછે. શું સખત ઠંડી છો"

તે ભલા ઉપદેસકે એમ કહી તોફાની રાત અને કકડતી થંડીઓના પોતાને થયલા અનુભવનો વિચાર લાવી વળી મન સાથે બળાપો કીધો. પણ હજી તો પોતાના એજ વિચારમાં મસ્ગુલ હતો તેટલાં દાદરપર કોઇના પગલાં સભળાયાં અને એક ચાકરે ઓરડામાં આવી કહ્યું "સાહેબ, ડાકટર બ્રાન્ડ તમને મળવા માગેછ."

"જા તેમને ઉપર બોલાવી લાવ."

"હા, સાહેબ મેં કહ્યું પણ તેવન કહેય કે હું ખોટી થાઉંગ"

"ખોટી થાયચ?" અને મી. નેલસન ઉઠીને નીચે મળવા ગયો.

"સાહેબજી, કાંય ડાકટર! આવો, આવો ઉપર આવો."

"નહિ, માફ કરો મીસ્તર, હમણા થોભવાનો વખત નથી. મેહેરબાની કરી જરા આપ આન્ટ સ્ટ્રીટ આગળના એક ઘરમાં બીજે માળે કોઈ ગરીબ બાઇ કેટલા કલાક થયાં ઘપુંઘપું કરી રહીછે તેની આગળ જરા ધરમના એક બે ફરમાન કહી સભળાવો."

"તમે મને આગળનું કાં નહિં કેહવડાવ્યું?" તેને કહ્યું.

"મને પણ આજે પાછલા પોહરેજ ખબર થઇ. કેટલીક બૈરીઓએ મને તો એ વીગત કહી અને મેં તે ગરીબ બીચારીને માટે બનતું કર્યું છે"

"ઠીક ત્યારે હું અત્તર ઘડી આ બુટ અને કોટ પેહરી ચાલ્યો." જોનસને જવાબ દીધો અને જરાક પણ આનાકાની વગર ગમે એવી ઠંડીમા પણ તેને જવાની હીમ્મત કીધી.

"ઠીક ત્યારે, સાહેબજી" એમ કહી ડાકટર બ્રાન્ડ ચાલતો થયો અને મી. **જોનસને** ઉપર આવી **મારથા** આગળ વાત કરી બુટ અને કોટ પેહડી ચાલ પકડી.

નસીબ સંજોગે તે થોડેક ચાલ્યો ત્યાંજ આગલ તે ઘેર હતું, જેમાં ગરીબ નાચારો બચારા ગરીબ ગુંજાસે રહેતા હતા. ત્યાના આગળા દરવાજા આગળજ કોઇ કપડે લત્તે કંગાલ હાલતની બાઇ પોતાના હાથમાં કાંઇ દારૂના જેવું વાસ મારતું વાસન લઇને જતી હતી તેને બોલાવીને પુછ્યુ કે "આય ઘરમાં કોણ 'સીક' છે અને તે કયાં આગળ છે ?"

તેના જવાબમાં તે બૈરીએ કહયું કે "આજે પાછલા પોહરે કોઈ બાપડીને બેભાન હાલતમાં લાવવામાં આવી'તી ખરી. કહેય કે તે મોહલ્લામાં તુટી પડેલી મલી આવી અને તેઓ તેને લાવ્યા હતા. એ સીવાય તો કોઈ અત્રે બીજુ સીક નથી. શું તમે ધર્મોપદેશક છો ?"

"હા. કયા ઓરડામાં જવૂં તે મેહરબાની કરી કેહશો ?"

"પેહલાં તમે આય દાદરેથી ચહડો અને પછી ડાબી બાજુએ ફરી જજો અને પેહલાજ રૂમમાં જશો તો તમને માલમ પડશે."

" વારૂ, તમારો મોટો ઉપકાર થયો."

તે ભાગા ડોળરા જેવા થઇ રહેલા દાદરપર સંભાલથી પગ ગોઠવતો ગોઠવતો ચઢયો અને પછી ડાબી તરફના પેહલાજ ઓરડામાં ગયો, કે જ્યાં અંધારૂ તો એટલું બધું હતું કે પોતે લાવેલી મીનબત્તીઓ સળગાવી ચારે બાજુએ મુકી, અને હવે તેને થડી અને ગલીચી હવાથી ભરેલી ઓરડીના ખુણામાં એક-કંગાલ જેવાં બીછાના પર એક આકાર પડેલો દીઠો. તે બીછાના પાસે જઇ તેને નરમ સાદે પુછયું: "કેમ છેઓ મારી બલી—"

જ્યારે એના જવાબમાં તેણે નરમાસ ભર્યો જવાબની આ-શા રાખી હતી તેને બદલે એક દયાગણો સાદ "બાપ!" એવો એક બોલ સાભળ્યો ત્યારે તે કેવો અજાયબ થયો હશે?

મી૦ **જોન્સને** આ બોલ સાંભળતાંજ ઝડપથી ટેબલપરથી મીનલાઈટ લઈ તે આકારને વધારે ધ્યાનથી જોયો તો ઊજલો ફ્ક સાથે સોહરાઇ ગળાઇ ગયેલો ચેહરો દીઠો.

એક મીનીટ વધારે ધ્યાનથી જોઈ તેને બત્તી ટેબલપર મુકી અને પછી મોટેથી આસ્થાવાળાં હોઠે બોલી ઉઠયો "હે ઈશ્વર! હું તારો ઉપકાર માનું છું! આખર! આખર!" એમ કહી તે કંગાલ બીછાનાની સોડમાંજ ઘુંટણીએ પડયો, અને રડયો.

પણ તરતજ તે સઘળું પડતું મુકી પોતે શું કામે આવ્યો હતો તેનો વિચાર આવતાંજ તેને પ્રથમ ટેબલ પરથી પાણી-નું ગ્લાસ લઇ તેણીના હોઠ આગળ ધર્યું અને પછી તેણીએ આં-ખ ઉઘાડી જોયું ત્યાં વેર તેનીના મોંહપર પાણીની છાલક માર્યા કીધી

"કેમ દીકરી **જેની**, હવે તને ફેર લાગેચ ખરો કે?"

"હા, પપા," તેણીએ દુર્બળ અવાજે જવાબ દીધો "ત-મને કેમ ખબર પડી-શી રીતે આવ્યા?"

"ડાકટર બ્રાન્ડ મને બોલાવા આવ્યા હતા," મી૦ જોન-સને શાંતપણે જવાબ દીધો. "હવે દીકરી તને આપણે જલદી ઘેર લઈ જૈશું."

"હું—હું આવતી હતી." તે દુખ્યારી છોકરીએ ખેંચાતે દમે વાત કીધી "તેટલાં હું રસ્તામાં પડી ગઈ."

"હા, હું જાણુંચ, અને તેઓ તને અત્રે ઊપાડી લાવ્યા," તે ઉપદેશક જાણતો હતો તે મુજબ કહયું, "પણ કાંઈ ફીકર નહિં આપણે હમણા ઘેર જઈએચ તો."

"પણ—પપા—તમને ખબર છે—કે હું કહું—"

"હમણાં નહિં, દીકરી,—તારો ભરથાર તો સલામત છેની?"

"તે તો પાપા સ્વધામ પોહચી ગયો છે."

" ત્યારે તો જેની હમણા તું એક પણ શબ્દ બોલવો માંડી-વાળ. હવે તારે જેમ તેમ કરીને સારા થવું છે. અમને પછી કેહજે. હું એક પા કલાકમાં તારે માટે ઓરડો તૈયાર કરાવી આવી તને તેડી જઇશ "

"વારૂં પપા; પણ હું હવે સાજી થાઉ એમ લાગતું નથી !"

" તેતો દીકરા; જેવી ઈશ્વર ઇચ્છા."

" તેવાંકો વળયો અને પછી પોતાના બચ્ચાને એક માયાથી બોકી કરી અને પછી જેવી રીતે તે કંગાલ ઓરડીમાં દાખલ થવા પામ્યો હતો તેવીજ રીતે તે પાછો ફરગો, જ્યારે દરવાજા આગળ કોઇ ઉભેલી બાઇને તે સીક છોકરીના બીછાના આગળ તે પાછો ફરે તેટલા સુધી ત્યાં રેહવાને કહી, તે ઉતાવળે પોતાની બેહન માર્થાને આ સમાચાર કેહવા અને તેણી માટે સ્વચ્છ ઓરડો અને બીછાણું તૈયાર રાખવા કેહવા ગયો.

માર્થા આ સમાચાર સાંભળી ખુશી અને અજબ થઇ, અને જેવો જોનસન જેનીને માટે ગાડી લઇ તેડી આણવા ગયો તેટલાં તેણીએ તે ઓરડામાં સાફ શુફ કરી સઘળેથી બંધ કરી એક સઘડી સલગાવી, તેનુ બીછાનું વીગેરે ગરમીવાલુ કરી રાખ્યું. ખરી રીતે જોતા તે દુઃખી છોકરીને આવકાર અને દીલાસો મળે એવીજ સઘળી ચીજની ગોઠવણ કરી રાખી હતી.

એક કલાકમાં તો જેનીનો ગળાઇ ગયલો આકાર તેના સુંદર બચપણમાં સ્વપન જોયલા નરમ બીછાના પર પડયો અને ડાકટ ગ્રાન્ડ પણ અજબ થતો તેની પાસેજ બેઠો હતો તે એકવારની ખુબસુરત જેનીને આવી દુર્દશા સાથે કંગાળ લેબાસમાં એકદમ પીછાની શકયો નોહતો અને તે ઉપદેશકને તેડવા જતી વખત તેની પોતાનીજ છોકરીને માટે તેડવા જાયછે એવી પણ તેને મુદલ ખબર નોહતી.

થોડાજ વખતમાં તેઓએ ગરીબ જેનીની કાંહાણી સાંભળી, અને જે ભરથારને તેણી નીમકહલાલીથી વળગી રહી હતી તે તેણીને કેટલા થોડા વખતમાં દુરવ્યસ્ની હોવા સાથે મરતાં સુધી કેટલો ઘાતકી રીતે વર્તયો હતો તે સઘળી વીગત સાથે તેની માફી માંગવા આવતાં પેહલાં તેની બેભાન થઈ હતી "

સ્ટેસન ગાડી તેણી એકલી-કોઇના સાથ વગર ઘર આવતાંજ રસ્તામાં પડી ગઇ અને તેના બાપના અવાજ સાંભળ્યા પેહલાંનું તેણીને બીલકુલ ભાન નોહતું.

એ સઘળી પ્યારની કાંહાણી હતી તે હવે પુરી થઈ.

થોડા વખતમાં તે જુના સુખી ઘરમાં વ્હાલાંઓમાં વીંટળાઈ, પ્રથમની માફક તેની સુખમાં રેહવા લાગી.

દુઃખનો છેડો સુખ,

યાને

કર ને જો.

ચીચમોવ નામના એક પ્રખ્યાત પણ શાંત ગામડામાં સાંજ પોતાના પુર બહારમાં પ્રકાશી રહી હતી. શીઆળાની કકરતી ઠંડી સાથનો પવન એટલો તો જોસથી વાતો હતો કે ઝાડોપરના પાંદડાઓ પણ ખરી પડતાં અને ખેતરો અને રસ્તાઓ જે થોડા વખતપર રળીઆમણા દેખાતા હતા તે સઘળાઓપર જાણે ફનાગાની ધુળ ફરી વળી હતી. જોકે એવે વખતે કોઈપણ માણસ ઘરની બાહાર રહે એ બનવા જોગ નોહતું, છતાં ચાર્લ્સ નામનો એક જુવાન સખસ પોતાની મોહદારના ઘરના આગળના આંગણાની એક અંધારી ગલીમા ગાળાપર હાથ મુકી તેણીના આવવાની રાહ જોતો આમ તેમ ફરતો હતો. ઘણો વખત જતા છતાં કોઈ નહિં આવવાથી તેનો રહેજ મીજાસ ગયો, અને જેની આતુરતાથી રાહ જોતો હતો તેને માટે તે બબડવા લાગ્યો.

આખરે તે ઘરનો મોટો દરવાજો ચીંચવાયો, અને સાલમાં વીટલાયલી એક જુવાન ખુબસુરત છોકરીના જેવો આકાર બાહાર આવતો દેખાયો, અને કોઈની નજર નહિં પડે તેની સંભાળ રાખતી ગભરાયલે ચેહરે તે અંધારી ગલીમાથી તે સીધી તેની આગલ આવી ઉભી.

જુવાન ચાર્લ્સ સાહેબ જે અત્યાર સુધી વાટ જોતા તપી ગયા હતા તેવન જરા ઠરી પડી જઇ બોલ્યા, "કેમ ડીયર, તૈયાર છો?" અરસપરસ એકએકના 'હા' કેહવા સાથે તેવા તૈયાર થયાં, પણ આપણી જુવાન 'મેરી'એ (કે જે તેણીનુ નામ હતું) એક છેલ્લીવાર પોતાના પ્યારા ઘર—કે જ્યાં તેણીએ પોતાના બચપણથી તે અત્યાર સુધીનાં જે સુખી દીવસો ગુજાર્યા હતા તે ઘર તરફ સદાની સલામ કરવાના ઇરાદાથી એક નજર ફેંકી પોતાના વહાલાંઓથી છુટી થઈને અંજાણ્યા માણસ સાથે અંધારામાં ગેપ થઈ ગઈ.

મેરી "સર રોલેન્ડ" નામના એક નામીચા સખસની

ભત્રીજી થતી હતી. તેણીનાં મા બાપ તેણીને પાંચ વર્ષનીજ મેલી સ્વર્ગવાસી થયાં હતાં, એટલે તે કાકા-કાકીએ પોતાના માબાવંત આસરા હેઠલ ઉધારી પોતાના 'જેક' નામના એક પુરાં બચ્ચાં માફક તેણીની પણ માવજત લીધી હતી, જેથી કરીને તેણી પણ જાણે તે ઘરનીજ છોકરી હોય તેમ ઘરનાં સઘળાં કામકાજમાં મોટી થતાં નીવડતી ચાલી.

વખતના વેહેવા સાથે મેરી પણ એક કમલનાં ફુલ માફક ખીલતી ચાલી જ્યારે રોલેન્ડ સાહેબનો છોકરો 'જેક' જેને અસલથીજ તેણી સાથ ફરવા હરવાની જે ટેવ પડી હતી તે પણ એટલો બધો તેણીપર મોહીત થયો હતો કે આગલ ચાલતા તેઓ બંન્નેનું ચોકઠું બેસસે એમ માનવામાં કશી ભુલ બર્યું નોહતું. ટુંકમાં તેઓનો અરસપરસ પ્યાર વધ્યો અને એક સુભ દીવસ જોઈ તેઓનો વીવાહ કીધો, જોકે લગનનો દીવસ પણ નકકી કરી રાખ્યો હતો.

એ દરમ્યાનમાં 'ચાર્લ્સ' નામનો એક સ્પેન્યર્ડ બીચગો-વમાં આવી લાગ્યો, કે જેની બોલવા ચાલવાની રીતભાત અને ખુબસુરત ચેહેરો સરવે કોઈનું ધ્યાન ખેંચવા જોગ હતો. તે જેકનો કોલેજનો સાથી હતો, અને જેકને તેની સાથે ઓલખા-ણ હોવાથી તે વારંવાર તેને પોતાને ઘેર તેડી લાવતો; અને તેના દમામદાર દેખાવથી થોડાજ વખતમાં તે 'મેરી'નુ દીલ જીતી શકયો, અને જોકે મેરી અંતરથી તો પોતાના એક પુરા 'જેક'નેજ ચાહતી હતી અને કહેતી કે 'દુન્યામાં તે પોતાના મા-નીતા જેકનેજ હજી ચાહે છે.'

આખરે ચાર્લસની ફુસલવણી અને તેની ખુબસુરતીની મેરી-પર એટલીતો અસર થઈ કે તેણી જેકનો પ્યાર ભુલી જઈ તેની સાથે તે ડીસેમ્બર માસની એક અંધારી સાંજે બીચગોવ—પોતાના વ્હાલાં વતનને અને જે સખસ તેને પોતાના જાનથી વધારે ચાહતો હતો તેને તેની ઉમદો વચ્ચે રખડતો કરી સદાની સલામ કરી તેની એક સંશયરૂપિ ભવિષ્યમાં ચાર્લસ સાથે નીકલી ચાલી, જે આપણે ઉપર વાંચી ગયા છીએ.

તેઓના નાહસી જવાની જેકને ખબર થતાંજ તેણી માટે તેને ઘણો ખેદ થયો, અને મેરી કે જેણીપર મારો સઘલો વિશ્વાસ

સોંપ્યો, જેણીને મેં બચપણથી ચાહી તેણી આવાં કામને લાયક હશે કે નહિં તે ઉપર તેનું મન ઘચુપચુ થવા લાગ્યું.

ધીમે ધીમે જેક તેની વિષેની બાદ ભુલતો ગયો છતાં કોઈ કોઈ વારતો "ગરીબ બીચારી મેરી તે લુચ્છા સાથે શું દુઃખમાં હશે? તે તેણી સાથે માયાથી વર્તતો હશે કે નહિં, ઈશ્વર તેણીને સુખી રાખે" આમ મન સાથે વીલાપ કરતો ગયો. એ ઉપરાંત તેણી વિષે એક આડો સખુન પણ તે કોઇને બોલવા દેતો નહિં, તે એટલે સુધી કે તેના (જેકના) મા-બાપને નક્કી લાગ્યું કે હવે પછી ગમે એવી બીજી ખુબસુરત સ્ત્રી વીસે, તેની આગલ વિચાર જણાવ્યે તો તે કબુલ રાખે એ અસ્કત હતું.

* * * * *

એક વર્ષ વહી ગયું હતું અન મેરી કયાં છે અથવા જીવતી છે તે વિષે કોઇને ખબર મલી નહિં. બીજા વર્ષની નાતાલના તે-હવાર આવી લાગ્યા અને જેકને તેણી તરફની એક ચીઠી મલી જેમાં લખ્યું હતું કે તેણી ઘણીજ દૂખી છે, અને જો જેક તેણીને મલવા આવશે તો તેણી તેનો મોટો ઉપકાર માનશે. એક પલ પણ થોભ્યા વગર તે તૈયાર થઇ નીકલ્યો. તેણી લન્ડનનાં એક સાંકડા મોહલ્લામાં એક નીચા કંગાલ ઘરમાં રેહતી હતી, જ્યાં જેક કેટલી મુશ્કેલીએ આવી પોંહચ્યો. બારણું ઠોકતાંજ એક ચીઠડેહાલ બૈરીએ તે ઉઘાડી તેને અંદર લીધો, અને એક અંધારી ઓરડીમાં મેરી પડેલી હતી તે ઓરડી દેખાડી તે ચાલી ગઈ. તરતજ તે નાની ઓરડીનું બારણું ખુલ્યું અને મેરી—બે વર્ષ ઉપર જે ખીલતી જુવાનીના બ્હારમાં પ્રકાશી રહી હતી તે સોહરાબ સુકડીને દુખી થયલી દેખાઈ. તે અંદર ગયો અને તેણીનાં બંન્ને હાથ હેતથી પકડી બોલ્યો:

"મેરી, તેં મને બોલાવ્યો તેટલા માટે હું આવ્યોછું અને તને મદદ કરવાને મારામાં જેટલી શકતી હશે તેનો હું ભોગ આપીશ."

તેણીથી થોડોવાર તો બોલી શકાયું નહિં, પણ પછી તેણી એટલાતો ધીમા અને નખાયલા અવાજે બોલી કે જે માણસે તેણીને આટલું બધું દુઃખ દીધું હતું તેની તરફ જેકે ગુસાથી પોતાના દાંત કકડાવ્યા.

"જેક, તું કેવો ભલો છે" તેણી એક સરખા ધીમે અવાજે બોલી, "હું તને મારાપર વીતેલી સઘળી કહાણી અને મેં પોતેજ મારી જીંદગાની ધુળ કીધી તે વીગતે કહીશ. ચાર્લસે ધાર્યું કે હું પૈસાવાળી છું અને તેટલા માટેજ તે મારી સાથે પરણ્યો હતો. અને એક પખવાડયું થયું તે કેયાં જતો રહ્યો છે; મારૂં બચ્ચુ ઘણુજ આજારી છે, અને—"

"અરે, મેરી! આગલથી કાં મને નહિં લખ્યુ?" જેકે અફસોસ કીધો, "તારી ખાત્રી રાખ કે જે મારી પાસ છે તે તારૂંજ છે."

"હું ધારૂંછ કે તે પાછો ફરશે, અને જો તે પાછો આવ્યો તો જેક, તું જેમ ધારેછ તેમ બની શકશે નહિં. તારા ઉદાર દીલની તેને કશી અસર થવાની નથી."

"મેરી!" જેક બોલવા તો ગયો પણ મેરીના બોલવાથી તે ચુપ થઈ ગયો. તે ખુરસીમાં બેસી પડયો, અને કેટલોવાર તો તે પડીજ રહ્યો, અને પછી બોલ્યો, "હું ધારૂંછ કે હું મરી ગયો હતે તો સારૂં થતે, કે તને મારી દોલત મલતે અને તું સુખી થતે. તું છોડી ગઈછ ત્યારની મારી જીંદગી ધુલ સરખી છે."

મેરી વાંકી વલી અને પોતાના નાજુક હાથ જેકના ખભાં પર મુકી રડતે અવાજે બોલી, "જેક, એમ ના બોલ, તારી દોલત લેવાને હું લાયક નથી. મારી ચાલથી એ મારાપર વીત્યુ છે, અને તેમાં તારો કશો વાંક નથી."

તેઓ તે અંધારી ઓરડીમાં લાંબો વખત થયા નીર્ભયપણે જે વાત કરતાં હતાં તે એક બીજો પણ સખ્સ સાંભલે છે તેની તેઓને ખબર નોહતી. આ સાંભળનાર પેલો ચાર્લસ જ હતો કે જે જેકના આવ્યા પછી તરતજ ઘરમાં આવ્યો હતો, અને તેને ઉપલી સઘળી વાત સાંભળી હતી, અને જેક જો મરી જાય તો તેને શું શું ફાયદા થાય વિગેરે તેને સાંભલ્યું હતું, તેથી તેને તેની કાસર કાઢવાની યુકિત યોજી. હાલ તુરત તેઓ વચ્ચે આવી ઉભા રેહવું તેને વાજબી લીગ્યાું નહિ. તરતજ તે ઘર છોડી ગયો. અને થોડાજવારમાં તે પાછો આવ્યો, અને ઉપર જઈને જોયછે તો તે ઓરડીમાં કોઈ પણ દેખાયું નહિ. તે થોભ્યો અને પાસેના ઓરડામાં પેલું બાળક સુતું હતું ત્યાંથી કોઈનો અવાજ આવ્યો, અને પછી તેને મેરીને રડતી સાંભળી. પછી તેને એક

ખાનામાંથી 'ગ્લાસ' કાહડયું અને પોતે જે દારૂની સીસી લાવ્યો હતો તેમાંથી એક ગ્લાસ ભરી ટેબલપર મુકયું. સીસીમાના બાકી રહેલા દારૂમાં તેને સફેદ ભુકી નાંખી અને ટેબલપર મુકી રાખી.

તરતજ જેક અને મેરી ત્યાં આવી લાગ્યાં, અને પોતાની બેરીના આંસુથી ખરડાયલા ચેહેરાની પુછપરછ કરયા વગર જાણે દીઠીજ નહિં હોય તેમ ચાર્લસે જેકને આવકાર આપી કહ્યું:—

"હું તુને જોઇને ખુસી છું જેક, અને મારા ધારવાથી ઉલટું તું એક મીત્ર તરીકેજ મારી સામે આવી ઉભો છે ત્યારે મારી સાથે એક ગલાસ દારૂ તો પી."

જેક હજી સુધી એક શબ્દ પણ બોલ્યો નહિં હતો, અને હવે તે બોલવા જતો હતો તેટલાં મેરીના કાલાવાલા ભર્યા દેખાવથી તેને પોતાનો ગુસ્સો દબાવી ફકત 'બહુ સારૂ' એટલુંજ કહ્યું.

એક બીજુ ગલાસ લઇ તે ભરીને ટેબલપર મુકી અને પાછો ખુરશીપર બેઠો. પછી પોતાની બાને જાણે હમણાજ જોઈ હોય તેમ ડોલ કરી પુછયું "કેમ, મેરી, તારી તબીયત તો સારી છેની ?"

'હા' તેણીએ ટુંકમાંજ પતાવ્યું.

જેક જે સામી બાજુએ માથે હાથ ટેકવી બેઠો હતો તે ચાર્લસની બારીકીથી તપાસ રાખતો હતો. કારણકે તેને હમણા ચાર્લસને પેલું બીજુ ગલાસ આગલ હડસેલી પ્રથમનું પોતાની આગલ ખસેડતો જોયો હતો અને આથી તેને સંશય ગયો. પણ ચુપચુપ તે સઘળી હીલચાલ જોતો રહયો. ચાર્લસ પોતાની ફતેહ થયલી જોવાને આતુર દેખાતો જેક મેરી આગલ બોલ્યો હતો કે 'મારા મોતથી તને દોલત મલતે અને તેથી તું સુખી થતે, વગેરે, માટે તેને હમણા જે બાજી રચી હતી તેની જાણે કોઇને ખબરજ ન હતી તેમ પોતે પણ અજાણયો થઇ બેસી રહયો. પણ જેક જે હજી સુધી ચુપ બેસી રહયો હતો તેને પેલા દારૂને આંગળી પણ અડકાવી નહિં. ચાર્લસે હવે તેની તરફ જોઇને તેને તે પી જવાની ફરમાસ કરી પછી પોતે ઉઠી બોલ્યો કે:

"મેરી, હું જરા પાસેના ઓરડામાં જઈ આપણા બચ્ચાંને જોઉં, હું આશા રાખું છું કે તે સારી સુખાકારીમાં તો છેની?"

"નહિં," તેણીએ ધીમા અવાજે કહ્યું, 'તે સારી પેઠે નથી તે ઘણુંજ ભયભર્યું માંદુ છે.',

જોકે ચાર્લસ પોતાની બૈરીની દરકાર નહિં કરતો પણ તે પોતાના બાળક માટે તેને ઘણી દાઝ હતી. અને જ્યારે મેરીએ તેને આવું ભયભરી રીતે માંદુ છે એમ કહ્યું ત્યારે તે ફીકકે ચેહરે બીજી ઓરડીમાં પોતાનાં બચ્ચાં આગલ દોડી ગયો. જેક તેમજ મેરી પોતાની જગ્યાએજ ચુપ બેસી રહ્યાં હતાં અને જેક ચાર્લસ આગલનું ગલાસ ધોલી નાંખી તેની જગ્યાએ પોતા આગળ મુકેલું ભરેલું ગલાસ ચાર્લસની જગ્યાએ મુકયું અને પોતે પી ગયો હોય એવો દેખાવ કીધો. તરતજ પાસેના ઓરડામાંથી એક મોટી ચીસ સંભળાઈ અને ચાર્લસ ફીક્કા અને રડતા ચેહરે ઓરડી આગલ આવી બોલ્યો.

"તે બાલક તો મરી ગયું છે! મેરી, તેં મને કાં નહિં કહ્યું કે તે તો મરી ગયું છે?"

તેને ખસેડીને મેરી તરતજ તે ઓરડીમાં દોડી ગઈ અને જોયું તો ખરેખર તે બાલકે હમણા પોતાનો છેલ્લો દમ ખેંચ્યો હતો. ચાર્લસ જે હજી બારણા આગલ ઉભા હતો તેને પાસેની ઓરડીમાંથી પોતાની બૈરીના વીલાપ સાંભલ્યો, અને પછી તેબલ તરફ ધુરકીને જે ગલાસ ભરેલું પોતા આગલ પડયું હતું તે હાથમાં લઈને તેમાં શું હતું તે વિષેનો કાંઇ પણ વિચાર કર્યા વના પોતે પી ગયો

જેકને માટે કાહડેલો તે દારૂ હતો ! જ્યારે મેરી ઓરડામ દાખલ થઇ ત્યારે પોતાના ભરથારને જમીનપર લાંબો થઈ પડેલો જોયો કે જેની આગલ 'જેક' વાંકોવલી તેની માવજત કરતો હતો.

જુવાન ચાર્લસે પોતાના આગલા દોસ્તદાર માટે જે છટકું રચ્યું હતું તેનો નસીબ સંજોગે તે પોતેજ ભોગ થઈ પડયો.

તે મરી ગયો હતો !

* * * * *

ત્રીજા વર્ષની નાતાલની તે ખુશનુંમાં સાંહજ હતી, અને મેરી પોતાના આગલા એકવારના ચાહેલા આશકનો હાથ હાથમાં લઇ બારીએ ઉબી ઉભી શેહેરની રચના જોતી હતી. ઉપરા સાપરી દવા દારૂ અને જેકની અતીશય માવજતથી મેરી પાછી પેહેલા જેવીજ વસંતના બ્હારમાં ખીલી રહી હતી જ્યારે જેક મણ પોતાની આનીકી મુર્તીના મીઠાં સુપનમાં ઝુમી રહેતો.

જી. બી. નાઇક કંપનીના વીજલીની વીંટીઓ
પુતળીઓ, કડાં, લેખણો, ગળપટાઓ

૭૫૦૦૦ ઉપરાંત વેચ્યા છે. ખોટા માલ લેશો નહીં.

દરેક માલપર રજીસ્ટર G. B. N. માર્ક તપાસી લેવો.

લોહી એ મનુષ્યનું જીવન છે અને વીજળી એ લોહીનું જીવન છે.

લોહી ખરાબ થવાથી થનારા અનેક પ્રકારના રોગો આ નાની જેવી બાત સરતી બ્યાટરીથી સારા થાય છે:—અશકતપણું સર્વ વાયુ, શિરાગતવાયુ, અરધાંગવાયું, પેટનું ફુલવું દુખવું અસકા-કળ, હાડકાનાદુઃખો, નપુસકત્વ કમરનું દુઃખ, વરણ, સોજો, વાઈ, ફેફરું, હાથ પગનું ગળવું, સ્ત્રીઓના સુવારોગાદિ પ્રસુતિ વ્યાધીઓ, કલેજાનાં દરદો, બધી જાતના તાવો. આરધાશીશી, મસ્તકશૂળ, મળાવરોધ, છાતીના હાડ, ગળાનું સુજવું સર્વ પ્રકારના હરસના વ્યાધીઓ, વાસાનું ફાટવું, ઊંઘ ન આવવી મૂત્રાશયના રોગ, ખાંસી, દમ, દરાજ, ખુજલી, ચામડીના દરદો, પ્રમેહ, અને બીજા રોગો પણ આ બ્યાટરી વાપરવાથી સારા થાય છે વીજળીના ગળપટા:—નાનાં છોકરાઓને દાંત આવતી વખતે થનારી ઇજા મટી જાયછે. વીજળીની લેખણો:—સ્મરણ શક્તિ અને હાથનું ધ્રુજવું તેને માટે ડાકટર અને વઈદના ઉપચારો કરી જે ગૃહસ્થો નિરાશ થયા હોય તેઓએ જરૂર વાપરવી.

વીજળીના માલની કિંમત.

પીતળની વીંટી	કિં. રૂ. ૧ાા	પીતળની પુતળી	કિં. રૂ. ૧
ચાંદીની વીંટી	કિં. રૂ. ૩	ચાંદીની પુતળી	કિં. રૂ. ૨
સોનાની વીંટી	કિં. રૂ. ૨૦	સોનાની પુતળી	કિં. રૂ. ૨૨
ધાતુની લેખણ	કિં. રૂ. ૧ાા	ધાતુનું કડું	કિં. રૂ. ૧ાા
રેશમી ગળપટા	કિં. રૂ. ૧ાા	કેમીકલ વીંટી	કિં. રૂ. ૨

એકથી ૬ સુધી ટપાલ ખરચ ૬ આના. એકદમ બાર નંગ લેનારને વધારે મળશે. રોકડા પઈસાથી અથવા વેલ્યુપેએબલ પારસલથી મોકલવા આવશે. આ વીજળીના દાગીના વાપરવાથી અનેક રોગો ઉપર હજારો ગુ[illegible] થયા બદલ દાખલા ડાકટર, વઈદ, રાજારજવાડા, જાહાગીરદાર, કામદાર [illegible] [illegible]ગારસ્થો તરફથી મળેલા [illegible] [illegible]ટીસારૂ આંગળીનું માપ મોકલો.

[illegible] ૫ [illegible] [illegible]ાવણી સારૂ [illegible]